

UDK: 37.014(497.5) »1918/1941«
929 Wissert, A. »1918/1941«
Pregledni članak
Primljeno: 20. XI. 1997.

Profesor Adolf Wissert. Kulturno – prosvjetni i društveni rad

SINIŠA HORVAT
Varaždin

Uz profesora Adolfa Wisserta je vezan vrlo plodan pedagoški rad, a zamjetno je utjecao na društveni život Varaždina i dao svoj doprinos razvoju kulture u tome kraju.

Početak dvadesetog stoljeća na varaždinskoj Gimnaziji okupila se nova generacija mladih, nadarenih profesora, koja je dala svoj pečat razdoblju varaždinske povijesti između dvaju svjetskih ratova. Odgojili su i obrazovali niz mladih naraštaja, a svojim su djelovanjem obilježili kulturni i društveni život cijelog varaždinskog kraja, sudjelujući u radu ili pri utemeljivanju mnogih udruga. Poticali su također osnivanje i rad prosvjetnih ustanova i pokretali mnoge hvale vrijedne akcije na tom području. Pisali su i objavljivali znanstvene radove i popularizirali znanstvena postignuća među širokim slojevima pučanstva. Jedan od pripadnika te sjajne generacije gimnazijskih profesora koja je svoje obrazovanje stekla još u sveučilišnim središtima Austro-ugarske monarhije, bio je i profesor Adolf Wissert.¹ Nekoliko sljedećih stranica bit će pokušaj pregleda njegovog stvaralačkog rada.

Profesor Adolf Wissert (mlađi) rodio se 6. siječnja 1883. godine u Varaždinu u obitelji učitelja Adolfa Wisserta (starijeg) i Marije Sadil, a preminuo je 1. studenog 1957. godine. Njegov otac radio je na varaždinskoj pučkoj i na šegrtskoj školi, obnašajući neko vrijeme i dužnost ravnajućeg učitelja, dok mu je majka bila kućanica. Osnovno i gimnazijsko obrazovanje mladi je Wissert stekao u rodnom Varaždinu, gdje je maturirao 1901. godine. Daljnju naobrazbu nastavio je na sveučilištu u Grazu studirajući zemljopis i povijest. Nakon završetka studija vratio se u rodni Varaždin i na tamošnjoj Gimnaziji², iz koje je i sam iznikao, relativno brzo dobio namještenje, najprije kao »pripravnik srednješkolskog učiteljstva«. Izveštaj kraljevske velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1918.–19. više ga ne spominje u popisu gimnazijskih profesora.

¹ Osim na zagrebačkom sveučilištu, mnogi profesori ove generacije studirali su u Beču, Grazu ili Pragu.

² *Izveštaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za šk. g. 1907.–1908.*

Dobio je namještenje na Učiteljskoj akademiji u Zagrebu, gdje je, kao predavač njemačkog jezika i trgovačke geografije, radio do 1925. godine³. Nakon nekoliko godina provedenih u Zagrebu vratio se u Varaždin i na tamošnjoj je Gimnaziji radio sve do odlaska u mirovinu, 1933. godine. Poslije Drugog svjetskog rata u nedostatku kvalitetnog kadra, nova vlast ponovno ga je aktivirala. U razdoblju od 1945.–46. godine obnašao je dužnost upravitelja varaždinskog Muzeja,⁴ čijem je razvitku i obogaćivanju znatno pridonosio od njegovog utemeljenja.

Nakon profesora Adolfa Wisserta ostali su vrijedni znanstveni rezultati, od kojih valja istaknuti raspravu »Bilješke o nekim varaždinskim kućama« kao pionirski rad na tom području i »Povijesne spomenike slobodnog i kraljevskog grada Varaždina«, obradu povijesnih izvora iz stare varaždinske povijesti.

* * *

Jedno od područja na kojima je profesor Wissert bio angažiran, s obzirom na svoj primarni posao, bilo je područje pedagogije. Svoj doprinos toj djelatnosti dao je kao vrstan predavač u Gimnaziji, ali i izvan nje, posebice u okviru Varaždinske gimnazijske ekstenze⁵. Bio je pokretač i voditelj niza učeničkih aktivnosti, te pisac članaka u kojima je razmatrao probleme nastave ili poticao i animirao učnike.

Na početku svoje karijere Adolf Wissert je, od kraja 1907. godine, zamjenjivao uglednog predavača povijesti i zemljopisa na varaždinskoj Gimnaziji, profesora Julija Jankovića, koji je, zbog bolesti, nekoliko mjeseci izbio s posla⁶. Nakon što mu je istekao period »pripravnik srednjoškolskog učiteljstva«, dobio je i stalno namještenje. Kao početniku mu je, prema nepisanom pravilu, dodijeljeno više zaduženja, pa je u prvim godinama svoga rada predavao zemljopis, povijest, njemački jezik, te neko vrijeme i »neobligatno« francuski jezik. Uz to je preuzeo i vođenje pripravnih tečajeva za zemljopis i povijest, a kasnije je prihvatio zaduženje čuvara zemljopisne stručne zbirke⁷. Tek 1912. godine bio je konačno promaknut u status profesora.⁸

Već kao mladi profesor Adolf Wissert se angažirao na društvenom i kulturnom planu. Tu je djelovao kao promicatelj kulture u okviru Muzealnog društva u Varaždinu, Matice hrvatske, Pučkog sveučilišta i varaždinskog gradskog muzeja. Kao nositelj ili organizator pojedinih aktivnosti nastojao je pridonijeti unapređivanju kulture i očuvanju kulturne ostavštine. Sve to je radio

³ K. Filić, »Profesor Adolf Wissert«, *Varaždinske vijesti* br. 610, 1957.

⁴ M. Fulir, »Znanstveni rad Adolfa Wisserta«, *Varaždinska lira* br. 2, 28. XII. 1968.

⁵ Varaždinska gimnazijska ekstenza je specifična odgojno-obrazovna ustanova, nastala pod okriljem varaždinske Gimnazije s ciljem da podigne opću razinu obrazovanosti širokih slojeva pučanstva. U njoj su uz gimnazijske profesore djelovali i ostali prosvjetni djelatnici, te varaždinska inteligencija, usmjeravajući i oblikujući u međuratnom razdoblju cjelokupni kulturni i društveni život u ovom kraju.

⁶ *Izveštaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za šk. g. 1907.–1908.*

⁷ *Gimnazijska izvješća 1908.–1912.*

⁸ *Izveštaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za šk. g. 1912.*

unatoč mnogobrojnim zahtjevima koje je pred njega kao početnika postavljalo njegovo odgovorno zvanje. Vrlo brzo je imenovan za povjerenika posebne organizacijske jedinice Matice hrvatske, koja je na Gimnaziji utemeljena zbog velikog broja učlanjenih profesora i učenika⁹. Uz rad u Matici je bio čvrsto vezan tijekom gotovo čitave svoje karijere.

Kao pedagoški djelatnik nastojao je dati svoj doprinos rješavanju praktičnih problema i uklanjanju postojećih nedostataka u nastavi. U članku pod naslovom »O geografiji u višim razredima naših srednjih škola«, objavljenom 1916. godine u »Nastavnom vijesniku«,¹⁰ izložio je svoje prijedloge za poboljšavanje nastave zemljopisa. U tom se članku osvrnuo na objektivne nedostatke prisutne u nastavi uopće, a posebice u nastavi zemljopisa. Primjerice, nedostatak udžbenika, pretjerano inzistiranje na nepotrebnim činjenicama¹¹, nedostatak interdisciplinarnosti u pristupu pojedinim sadržajima itd. Zemljopis je predstavio kao neku vrstu spone između historijsko-filozofske i prirodoslovne skupine predmeta i disciplina. Pri tome je naglašavao važnost njegovog fizikalnog dijela. Dajući svoje viđenje rasporeda nastavnih sadržaja zemljopisa kao predmeta u srednjoškolskoj nastavi, isticao je potrebu da se u izradi nastavnih programa krene od općeg zemljopisa prema specijalnim disciplinama, te da se završi sa statistikom¹².

Uoči Prvog svjetskog rata je, na inicijativu ravnatelja Vjekoslava Pachera, na varaždinskoj Gimnaziji organizirano udruženje skauta. Oni su, pod vodstvom nastavnika higijene, svladali i tečajeve prve pomoći, pa je početkom rata njihova dobrovoljna aktivnost obilno korištena pri prijenosu i zbrinjavanju ranjenika ili kao pomoć pri javnim službama. Organizirani su u pet skautskih družina čiji su staratelji (kurator) bili pojedini profesori. Starateljstvo nad jednom od družina povjereno je profesoru Wissertu.¹³ No, zbog straha od mogućih zaraza njihovo angažiranje vrlo je brzo bilo obustavljeno.

Na području javnog djelovanja profesor Wissert ponovno se življe angažirao u završnom razdoblju Prvog svjetskog rata. »Jugoslavensko akademsko društvo Tomislav«, tadašnja udruga mladih, jugoslavenski orijentiranih varaždinskih akademičara,¹⁴ nastojalo je iskoristiti nepovoljne društvene i gospodarske okolnosti stvorene ratom i raspadanje Austro-ugarske monarhije. Stoga je intenziviralo svoje djelovanje na kulturno-prosvjetnom i političkom području¹⁵. Kad su se, nakon donošenja »Svibanjske deklaracije«, promijenile unutar-njopolitičke okolnosti, navedeno Društvo pokrenulo je više akcija usmjerenih najviše na obrazovanje odraslih. U tu svrhu je između ostalih angažirana skupina mladih nadarenih gimnazijskih profesora među kojima i profesor Adolf

⁹ *Izveštaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za šk. g. 1911.–1912.*

¹⁰ Tadašnje glasilo *Društva srednjoškolskih profesora*.

¹¹ Smatrao je da se učenike bespotrebno opterećuje suvišnim imenima i brojevima.

¹² *Nastavni vijesnik*, Zagreb, god. 23/1915.–1916. str. 195.–199.

¹³ Kuratori skautskih družina bili su uz profesora Wisserta, koji je vodio II. družinu, profesor Marić za I., profesor Košćec za III., profesor Pauković za IV. i profesor Karlo Zloch za V. skautsku družinu.

¹⁴ A. Kovačić, *Pedeset godina narodnog sveučilišta u Varaždinu 1917.–1967.*

¹⁵ R. Maixner, »Akademsko društvo 'Tomislav' u Varaždinu«, *Zbornik za pučku prosvjetu* br. 1–2, str. 67.–69., Zagreb.

Wissert¹⁶. Već 1917. godine on je držao pojedinačna predavanja u Varaždinu, ali i u okolnim mjestima. Predavanje »O seljačkim zadrugama« je, nakon Varaždina, ponovio u Biškupcu, Maruševcu, Vidovcu, Sračincu i Iliji¹⁷. Kad je pridobivena stalna i brojnija publika, pokrenuti su takozvani ciklusi predavanja. U njima se jedna tema nastojala obraditi s više aspekata, angažiranjem stručnjaka za svako pojedino područje. Tako je prvotno posebno predavanje »O geografiji Istre« kasnije uklopljeno u ciklus predavanja »O Istri«,¹⁸ a profesor Wissert je sudjelovao i u ciklusu predavanja »O Češkoj« u okviru kojeg je obradio temu »Povijest Češke«¹⁹. Od jeseni 1917. do kraja 1918. godine »akademici« su organizirali ukupno sto dvadeset i sedam²⁰ predavanja u Varaždinu i okolici.²¹ Tijekom 1919. godine je, u sklopu izdavačke djelatnosti »Jugoslavenskog akademskog društva Tomislav«, pokrenuta biblioteka pučkih predavanja. Tu je, kao jedno od ukupno dvaju objavljenih predavanja, tiskano Wissertovo predavanje »Korist gospodarskih zadruga«. Njihova izdavačka aktivnost je ubrzo zamrla zbog financijskih poteškoća²², a profesor Wissert se u međuvremenu preselio u Zagreb.

U narednom, kraćem razdoblju, do 1925. godine, profesor Adolf Wissert radio je na zagrebačkoj Trgovačkoj akademiji. Svoj boravak u Zagrebu on je nastojao iskoristiti za sklapanje novih poznanstava i stvaranje prijateljskih veza u znanstvenim krugovima. Posebno dragocjenim kasnije se pokazalo prijateljstvo s poznatim zagrebačkim povjesničarom Đurom Szabom. No, također je nastavio održavati čvrste veze s rodnim gradom. Neprestano je pratio rad svojih kolega, te kulturnu i društvenu djelatnost u Varaždinu. Neka od svojih zapažanja iznio je u tekstu pod naslovom »O radu varaždinske ekstenze«, koji je objavljen u nastavcima u »Zborniku za pučku prosvjetu«. Nakon izlaganja historijata stvaranja Varaždinske gimnazijske ekstenze, precizno je opisao metode i način njezinog rada, te je naveo podatke o broju i naslovima tema koje su obrađivane u predavanjima. Naglasio je ulogu i značaj Varaždina na području pučkog prosvjeđivanja. No, iznio je i svoja zapažanja i dao savjete Zagrebu kao, kako sam kaže, najodgovornijem našem središtu pučkog prosvjeđivanja.²³

Spomenuta Varaždinska gimnazijska ekstenza je, u srpnju 1923. godine, priredila »Kulturno-historijsku izložbu grada Varaždina«, jednu od najvrednijih kulturnih manifestacija toga vremena u Varaždinu. Profesor Wissert pak

¹⁶ Uz profesora Wisserta su u navedenoj skupini sudjelovali profesori Krešimir Filić, Vladimir Deduš, Franjo Košćec i Milan Kaman.

¹⁷ B. Svoboda: »Pučko sveučilište u Varaždinu 1917–1919.«, *Prilozi historiji Varaždina 1967.*, Varaždin, 1967.

¹⁸ Isto.

¹⁹ Organizirana su ukupno tri ciklusa predavanja. Uz spomenute, organiziran je i ciklus »Stari Varaždin«.

²⁰ U navedenom razdoblju organizirano je 46 predavanja u Varaždinu i 81 predavanje u okolnim selima.

²¹ B. Svoboda, »Pučko sveučilište u Varaždinu 1917–1919.«, *Prilozi historiji Varaždina 1967.*, Varaždin, 1967., str. 100.

²² R. Maixner, Isto.

²³ A. Wissert, »O varaždinskoj ekstenzi«, *Zbornik za pučku prosvjetu* br. 1–2, str. 34–37, Zagreb, 1923.

je nastojao pružiti svu moguću pomoć svojim varaždinskim kolegama, posebice tijekom ljetnih praznika 1923. godine, koje je provodio u rodnom gradu.²⁴ Također je, s vremena na vrijeme, gostovao kao predavač u okviru tada vrlo bogate Ekstenzine aktivnosti u organiziranju javnih predavanja.²⁵

Zahvaljujući velikom uspjehu i zanimanju koje je spomenuta izložba pobudila u stručnim krugovima i među građanstvom²⁶, Ekstenzin odbor odlučio je potaknuti niz novih aktivnosti kojima je profesor Wissert pokušao pridonijeti. U sklopu priprema proslave »tisućugodišnjice hrvatskog kraljevstva« on je svoj boravak u Zagrebu nastojao iskoristiti da među Varaždincima koji su tamo boravili ili radili prikupi dobrovoljne novčane priloge za podizanje spomenika čuvenom Varaždincu, jezikoslovcu Vatroslavu Jagiću, što je u početku također bilo predviđeno kao jedan od mogućih sadržaja proslave²⁷. Završne pripreme za spomenutu proslavu su tekle nesmanjenom brzinom i podudarno s povratkom profesora Wisserta u Varaždin. Kao središnji događaj te trodnevne manifestacije predviđena je bila svečanost otvaranja varaždinskog Gradskog muzeja. Stoga se, poslije povratka iz Zagreba, profesor Wissert uključio u rad varaždinskog Muzealnog društva, koje je 1923. godine i osnovano s ciljem da utemelji spomenuti muzej²⁸. On je posebno pridonio uspjehu teške borbe koja se vodila za Stari grad kao najprimjereniji prostor za smještaj budućeg Muzeja. Također je znatno pomogao pri unutarnjem uređivanju i opremanju Muzeja, oslanjajući se pri tome na iskustvo i korisne savjete svog zagrebačkog prijatelja, profesora Đure Szabe²⁹ koji je i kasnije pomagao pri rješavanju komplikacija s vlastima, nakon otvaranja Muzeja. Za tadašnji unitaristički režim bio je neprihvatljiv natpis koji je urezan na ploči postavljenoj na ulaznu gotičku kulu prilikom otvaranja Muzeja³⁰. Zahvaljujući između ostaloga i intervenciji profesora Szabe, sporni natpis je ipak ostao tamo gdje je i postavljen. Vrijedan doprinos profesora Wisserta bio je i u tome što je pri obavljanju svih tih pripremnih radova angažirao gimnazijalce, nastojeći i tako odgojno-obrazovno djelovati na učenike.

Nakon što je 1925. godine uspješno otvoren varaždinski Muzej, njegovim se utemeljiteljima, kao jedan od najakutnijih problema koji je trebalo riješiti, nametnulo pitanje uređenja okoliša Staroga grada. Kod što je profesor Adolf Wissert preuzeo dužnost potpredsjednika Muzealnog društva, ta se akcija 1926. godine počela ostvarivati. Pošto ga je Odbor Muzealnog društva ovlastio da

²⁴ K. Filić, »Profesor Adolf Wissert«, *Varaždinske vijesti* br. 610., Varaždin, 1957.

²⁵ Knjiga zapisnika Varaždinske gimnazijske ekstenze svjedoči o bogatstvu javnih predavanja koja su tada priređivana u Varaždinu.

²⁶ Za trajanja Izložbe zabilježeno je više od dvije tisuće dvjesto posjetitelja, među kojima su bili viđeniji kulturni i znanstveni djelatnici, te muzealni radnici iz susjedne Slovenije.

²⁷ K. Filić, »Prilozi historiji Varaždina 1967.«

²⁸ Muzealno društvo osnovano je u listopadu 1923. godine, nakon velikog uspjeha koji je polučila Kulturno-historijska izložba grada Varaždina.

²⁹ K. Filić, »Varaždinski muzej«, *Naše starine* 1925.

³⁰ Natpis urezan na mramornoj ploči glasio je: »U slavu tisućugodišnjice hrvatskog kraljevstva otvoren je 16. XI. 1925. varaždinski muzej«.

započne potrebne pripreme, on se u potrazi za odgovarajućom stručnom pomoći obratio savezu vrtlara – graditelja iz Dresdona. Odazivajući se na pismenu zamolbu profesora Wisserta, spomenuti savez vrtlara – graditelja početkom sljedeće godine uputio je u Varaždin Wilhelma Rohnicka. Nakon pregleda terena i potrebnih mjerenja gospodin Rohnick se obvezao izraditi »pokusnu osnovu za parkiranje« okoliša Staroga grada³¹. Premda je projekt uređenja okoliša kasnije ostvaren drugačije od isprva zamišljenog, profesora Adolfa Wisserta možemo smatrati njegovim glavnim pokretačem, te najzaslužnijim za njegovo ostvarenje.

Kad je, nakon nekoliko godina stanke, obnovljeno izdavanje gimnazijskih izvješća i profesor Wissert se uključio u tu akciju. Zbog nedostatka novca izvješća nisu izdavana od 1920. do 1927. godine. Tada je skupina gimnazijskih profesora aktivnih u Varaždinskoj gimnazijskoj ekstenzi obnovila njihovo izdavanje, ali u novom obliku. Umjesto, kao ranije, pregleda suhoparnih brojevanih podataka i škrtih birokratskih priopćenja, sada su ona bila zamišljena kao almanah ispunjen radovima gimnazijskih profesora i učenika. Izdavana su o trošku Ekstenze, dok su redakcijske poslove i lekturu obavljali sami gimnazijski profesori³². Nažalost, samo su prva godišta njihovih obnovljenih izdanja zadržala namjeravani oblik, jer su već početkom tridesetih godina vlasti ponovno izvješćima nametnule službeno propisani oblik, što je bitno smanjilo njihovu kvalitetu i atraktivnost.

Profesor Wissert je obnovljena izvješća pokušao iskoristiti u odgojno-obrazovne svrhe. U izvješćima za školsku godinu 1928.–1929. je, s namjerom da animira gimnazijalce, objavio članak pod naslovom »Nešto za dokone dane«. U članku im je uputio otvoreni poziv da svoje slobodno vrijeme tijekom ljetnih praznika korisno upotrijebe za skupljanje etnografskog blaga u selima varaždinskog područja, te da opisuju narodne običaje svoga kraja. Tako bi ih se otelo zaboravu i sačuvalo za buduće naraštaje. Time je učenicima ukazao da i u tome valja slijediti ostale europske narode.

Velik značaj u pedagoškoj djelatnosti profesora Adolfa Wisserta ima njegov andragoški rad. Kao i uoči Prvog svjetskog rata, on je zajedno sa svojim kolegama redovito držao predavanja za pučanstvo u organizaciji Varaždinske gimnazijske ekstenze. Tu aktivnost je kontinuirano provodio sve do razdoblja krize »pučkog sveučilišta« koja je nastupila tridesetih godina³³. No, on nije bio samo kvalitetan predavač, nego i član Ekstenzinog Odbora u koji je izabran školske godine 1927.–1928³⁴. U tom svojstvu je djelovao i nakon 1930. godine, kad je Ekstenza preimenovana u Varaždinsko pučko sveučilište³⁵.

U tom razdoblju počele su na varaždinskoj Gimnaziji opsežne pripreme za obilježavanje tristogodišnjice njezinog rada. U sklopu priprema proslave u

³¹ K. Filić, *Varaždinski muzej, Varaždin 1943.*

³² *Izvješće za šk. g. 1927/28*

³³ K. Filić, »Pučko-prosvjetni rad Varaždinske gimnazijske ekstenze i Varaždinskog pučkog sveučilišta od 1920–1941.«, *Prilozi historiji Varaždina 1967.*

³⁴ *Varaždinska. državna realna gimnazija u šk. g. 1927.–28.*

³⁵ K. Filić, *Prilozi historiji Varaždina 1967.*

povodu tog nesvakidašnjeg jubileja, prema odluci Ministarstva za prosvjetu i bogoštovlje tadašnje Kraljevine Jugoslavije, 1929. godine osnovan je školski muzej. Za čuvara i voditelja tog muzeja postavljen je profesor Adolf Wissert. Njegov zadatak bio je da u okviru muzeja skupi i sredi historijski vrijedan materijal vezan uz djelatnost varaždinske Gimnazije kroz povijest. Zbog toga su muzeju ustupljeni stara arhiva, zastarjela učila i neupotrebljivi udžbenici, dok je bivšim učenicima upućen poziv da u tu svrhu pomognu pri pronalazaženju i prikupljanju kulturno-povijesnog materijala. Poduzete aktivnosti trebale su pripomoći pripremi kulturno-historijske izložbe koja bi u sklopu proslave jubileja predstavila tristogodišnji rad te izuzetno vrijedne ustanove³⁶. No, budući da je sve češće pobolijevao, profesor Wissert nije bio u stanju osobno dovršiti taj odgovorni zadatak. Tijekom školske godine 1932.–1933. u tri navrata je bio na bolovanju³⁷. Umirovljen je nakon punih četvrt vijeka uspješnog rada s učenicima,³⁸ koji su ga pamtili po strogosti, ali također i po visokoj stručnosti i znanju. Otišao je u mirovinu prije nego što je Gimnazija navršila puna tri vijeka svojeg postojanja³⁹.

Zahvaljujući slobodnom vremenu kojeg je nakon odlaska u mirovinu imao puno više profesor Wissert je intenzivnije počeo raditi na znanstvenom polju. No, nastavio je raditi i na kulturnom i društvenom području. Više godina je, bez naknade, radio u varaždinskom Gradskom muzeju, vodeći borbu za njegovo proširivanje i obogaćivanje. U povodu desetogodišnjice varaždinskog Muzeja 1935. godine, izborna su sredstva za otvaranje triju novih muzejskih prostora. Postavljeni su salon Đure Ritza, mala soba s pokućstvom i hodnik s portretima varaždinskih građana⁴⁰. Profesor Wissert je tada obavljao dužnost tajnika varaždinskog Muzealnog društva, pa je nastojao pridonijeti priređivanju »Spomenice varaždinskog muzeja 1925–35«, čijim izdavanjem se žcljelo obilježiti spomenutu desetogodišnjicu.⁴¹ U tu svrhu je Adolf Wissert, uz pomoć profesora Franje Galince,⁴² priskrbio novčanu potporu od deset tisuća tadašnjih dinara⁴³. Sredstva je darovala Matica hrvatska, čiji je aktivni član profesor Wissert ostao tijekom cijelog svog radnog vijeka⁴⁴. Ova je »Spomenica« bila zamišljena kao

³⁶ *Državna realna gimnazija u Varaždinu, godišnji izvještaj za šk. g. 1929.–30.*

³⁷ Odlukom Prosvjetnog odjeljenja Kr. banske uprave od 25. 1. 1933. dobiva bolovanje od četiri tjedna, 27. 3. 1933. bolovanje od tri mjeseca i 26. 5. 1933. ponovo bolovanje od tri mjeseca.

³⁸ *Državna realna gimnazija u Varaždinu, Godišnji izvještaj za šk. g. 1932.–33.*

³⁹ Planirana kulturno-historijska izložba je ipak postavljena u okviru proslave jubileja 1936. godine i pobudila je veliko zanimanje javnosti.

⁴⁰ K. Filić, *Varaždinski muzej*, Varaždin, 1943.

⁴¹ Spomenuta »Spomenica varaždinskog muzeja 1925–35« je, u povodu 70-godišnjice varaždinskog Muzeja, 1995. godine, doživjela svoje reprint izdanje i kao takva pridodana »Spomenici gradskog muzeja Varaždin 1925 – 1995« koja je izdana 1997. godine.

⁴² Profesor Galinec je također radio na varaždinskoj Gimnaziji kao predavač hrvatskog jezika i književnosti. Zajedno s profesorom Wissertom sudjelovao je u radu Matice hrvatske.

⁴³ *Spomenica varaždinskog muzeja 1925–35*, Predgovor.

⁴⁴ A. Wissert je u međuvremenu postao i Matičin član-radnik i pridonosio je radu varaždinskog pododbora koji je djelovao od 1924. godine.

prva takva publikacija Muzealnog društva, koju je društvo namjeravalo izdavati i u buduće⁴⁵. Profesor Wissert je i dalje nastavio neumorno raditi u Muzeju, upoznavajući se u tančine s njegovim inventarom. Zato nije neobično da je nakon odlaska profesora Filića u Zagreb, u kraćem periodu 1945.–1946., upravo on imenovan na mjesto upravitelja varaždinskog Muzeja⁴⁶. U tom svojstvu je nastojao pridonijeti rješavanju niza još neriješenih problema, osobito zbrinjavanju tamo pohranjenog povijesnog gradiva koje nije bilo zaštićeno na zadovoljavajući način.

S U M M A R Y

PROFESSOR ADOLF WISSERT'S SOCIAL AND CULTURAL ACTIVITIES IN VARAŽDIN

Adolf Wissert (1883–1957) belonged to a new generation of high school teachers who were influential during the inter-war period. He was educated during the Austro-Hungarian period, completing his doctorate in history and geography at the University of Graz. He gained a reputation due to his work at the Gymnasium in Varaždin. He wrote textbooks, encouraged interdisciplinary approaches, and toppled traditional stereotypes. To contribute to popular enlightenment, he gave lectures throughout the countryside. Along with his pedagogical work, he wrote about the rich local history, for example, »A word about Varaždin's manors« and »Historical Monuments in Varaždin«. Wissert also played an important role in promoting cultural life and in organizing the youth. His pedagogical achievements were considerable as well.

⁴⁵ Sljedeća izdana publikacija bila je tek Filićev »Varaždinski muzej« izdana 1943. godine.

⁴⁶ M. Fulir, »Znanstveni rad Adolfa Wisserta«, *Varaždinska lira* br. 2, 1968.